

การตรวจสอบทรัพย์สินเจ้าพนักงานของรัฐ
สำนักงาน ป.ป.ช.

นายมีชัย โอิน

เจ้าพนักงานตรวจสอบทรัพย์สินชำนาญการพิเศษ รักษาการในตำแหน่ง

ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมและบูรณาการการมีส่วนร่วม ๑

สำนักส่งเสริมและบูรณาการการมีส่วนร่วมด้านทุจริต

สำนักงาน ป.ป.ช.

ขอบเขตเนื้อหา

- เหตุผลและความสำคัญในการยื่นบัญชีฯ
- บทบาทหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช. (ด้านการตรวจสอบ)
- ความหมาย ของการตรวจสอบ
- วัตถุประสงค์และเป้าหมายของการตรวจสอบ
- ทฤษฎีการตรวจสอบ

เหตุผลและความสำคัญ ในการยื่นบัญชีฯ

- เพื่อเป็นการคัดกรองบุคคลที่จะเข้ามาใช้อำนาจรัฐ เช่น ประวัติ/ข้อมูลส่วนบุคคล
- เพื่อเป็นการป้องกันและป้องปราม ไม่ให้เจ้าพนักงานของรัฐ/เจ้าหน้าที่ของรัฐ แสวงหาประโยชน์อันมิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย สำหรับตนเองหรือผู้อื่น
- เพื่อเป็นการตรวจหาว่าเจ้าพนักงานของรัฐ/เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ใดร้ายวยผิดปกติ เพื่อดำเนินการร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน
- เพื่อตรวจสอบความโปร่งใส พฤติกรรม/การได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือการลดลงของหนี้สิน/ธุรกรรมการเงิน/ประโยชน์ทับซ้อน

หน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช.

ด้านการตรวจสอบ

- กำหนดตำแหน่งเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน
- ตรวจสอบความถูกต้องและมีอยู่จริง ของทรัพย์สินและหนี้สิน
- ตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สิน ในแต่ละช่วงเวลา หรือขณะดำรงตำแหน่ง
- พัฒนากลไกและเครื่องมือให้มีประสิทธิภาพ สำหรับการตรวจสอบ
- สร้างเครือข่ายภาคเอกชนและภาครัฐ เพื่อประโยชน์แห่งการตรวจสอบ
- พัฒนางานวิชาการด้านการตรวจสอบ และเผยแพร่ความรู้ให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

ในการตรวจสอบ คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจ

- มีคำสั่งให้ ข้าราชการ / พนักงาน/ ลูกจ้างของหน่วยราชการ / หน่วยงานของรัฐ / รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น มาให้ถ้อยคำ/ส่งมอบเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องมาเพื่อประโยชน์ในการไต่สวน
- ให้บุคคลใดมาให้ถ้อยคำ /ส่งบัญชี เอกสาร /หลักฐานใด ๆ มาเพื่อประโยชน์ในการไต่สวน

ในการตรวจสอบ คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจ

- ดำเนินการขอให้ศาลที่มีเขตอำนาจออกหมาย เพื่อเข้าไปในเคหสถานสถานที่ทำการ หรือสถานที่อื่นใด รวมทั้งยานพาหนะของบุคคลใด ๆ ในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก หรือในระหว่างเวลาที่มีการประกอบกิจการ

เพื่อตรวจสอบ คั่น ยึด หรืออายัดเอกสาร ทรัพย์สิน หรือพยานหลักฐานอื่นใด ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ไต่สวน และหากยังดำเนินการไม่แล้วเสร็จในเวลาดังกล่าวให้สามารถดำเนินการต่อไปได้จนกว่าจะแล้วเสร็จ

ในการตรวจสอบ คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจ

- มีคำสั่งให้ หน่วยราชการ/ หน่วยงานของรัฐ /รัฐวิสาหกิจ/ ราชการส่วนท้องถิ่น/
หน่วยงานเอกชน ชี้แจงข้อเท็จจริง อำนาจความสะดวก /ให้ความช่วยเหลือ
ในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช.
- จ้างที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญ ในการตรวจสอบหาข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สิน / หนี้สิน
และการดำเนินคดีในการติดตามทรัพย์สินในต่างประเทศได้

หลักเกณฑ์ วิธีการ การตรวจสอบ ตามระเบียบฯ

➤ การตรวจสอบปกติ

➤ การตรวจสอบเพื่อยืนยัน

➤ การตรวจสอบเชิงลึก

การตรวจสอบปกติ หมายความว่า

การตรวจสอบความถูกต้องและมีอยู่จริง รวมถึงความเปลี่ยนแปลง
ของทรัพย์สินและหนี้สิน ตามบัญชีฯและเอกสารประกอบการทำบัญชีที่ผู้
ยื่นได้แสดงไว้

(ตามที่ผู้ยื่นจัดทำบัญชีมา)

การตรวจสอบเพื่อยืนยันตามบัญชีและเอกสารประกอบ โดย ขอทราบข้อเท็จจริง/ขอเอกสารหลักฐาน

- หน่วยงานของรัฐ
- หน่วยงานเอกชน
- เรียกเอกสาร/หลักฐาน จากบุคคล
- เรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำ

การตรวจสอบเชิงลึก

คือ การตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สิน ในกรณี

-
- มีผู้แจ้งเบาะแสเกี่ยวกับทรัพย์สินและหนี้สินของผู้มีหน้าที่ยื่นบัญชี
 - ปราบกฏพฤติกรรมของผู้มีหน้าที่ยื่นบัญชีว่าจงใจยื่นบัญชีฯและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ
 - ปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ
 - มีพฤติกรรมปกปิด /มีเหตุอันควรอันควรสงสัย เกี่ยวกับการได้มาซึ่งทรัพย์สินและหนี้สินรายการใด โดยมีขอบ
 - มีพฤติกรรมอันควรเชื่อได้ว่า จะมีการโอน ยักย้าย แปรสภาพ หรือซุกซ่อนทรัพย์สิน
 - ปราบกฏพฤติกรรมที่มีการถือครองทรัพย์สินแทน อันมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ หรือร่ำรวยผิดปกติ

วัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ ของคณะกรรมการ ป.ป.ช.

- เพื่อพิสูจน์ ทราบว่า มีการปกปิดแจ้งเท็จ หรือไม่
- เพื่อพิสูจน์ ทราบว่า มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ หรือไม่
- เพื่อพิสูจน์ ทราบว่า มีพฤติการณ์ ร่ำรวยผิดปกติ หรือไม่

เทคนิคและวิธีการตรวจสอบ

- กรณี ปกปิดแจ้งเท็จ ตรวจสอบโดยอาศัยการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และหน่วยงานที่มีข้อมูลทางทะเบียน
- กรณีมีทรัพย์สิน เพิ่มขึ้นมากผิดปกติ อาศัยจากการวิเคราะห์ ความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินระหว่าง
กรณีเข้ารับตำแหน่ง กับกรณีพ้นจากตำแหน่ง โดยพิจารณาจากแหล่งที่มาของรายได้ ทุกประเภทซึ่งอ้างอิงได้ ตาม
แบบแสดงภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (ภ.ง.ด. 90 / 91) รวมทั้งการวิเคราะห์ทางการเงินส่วนบุคคล
- กรณีร่ำรวยผิดปกติ ตรวจสอบจากพฤติกรรม การได้มาซึ่ง ทรัพย์สิน หนี้สิน ว่ามีเหตุผลทางนิติกรรมสัญญาหรือ
ธุรกรรมการเงินเพียงพอเชื่อถือได้หรือไม่ ซึ่งพิจารณาจากรายได้ รวมถึงฐานะทางการเงินส่วนบุคคล
(ความสามารถในการหาทรัพย์สิน การออม การลงทุน)

เป้าหมายของการตรวจสอบ

เพื่อสืบหา/ค้นหา ความผิดปกติของ

การทุจริต

การรั่วไหลผิดปกติ

การมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นมากผิดปกติ

ก่อนที่จะรู้ว่าอะไรผิดปกติ ต้องรู้ความเป็นปกติ ก่อนเสมอ

การตรวจสอบ คืออะไร ?

คำว่า “Audit” มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า “Audire” แปลว่า “to hear” หมายถึง การได้ยินการได้รับฟัง (Listen)

สมัยโบราณกาล ที่จะมีผู้ทำหน้าที่คอยด้อม ๆ มอง ๆ คอยฟังข่าวสารเรื่องราวต่าง ๆ นำมารายงานให้เจ้านายทราบ ซึ่งงานลักษณะนี้ เมื่อเวลาผ่านไป ๆ ก็ได้มีวิวัฒนาการตัวเองเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน เช่น

การตรวจสอบทางการเงิน (Financial Audit)

การตรวจสอบทางการปฏิบัติงาน

การตรวจสอบการทุจริต (Investigative Audit Operations Audit))

การตรวจสอบเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT Audit)

ฯลฯ

ความแตกต่างระหว่าง การสอบบัญชีและการตรวจสอบทุจริต

ประเด็น	การสอบบัญชี	การตรวจสอบทุจริต
ระยะเวลา	ตรวจสอบเป็นประจำทุกรอบปีบัญชี	เฉพาะตามสถานการณ์ที่อาจเกิดทุจริต
ขอบเขตงาน	ตรวจสอบข้อมูลทางการเงิน	เฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์การทุจริต
วัตถุประสงค์	แสดงความเห็นต่องบการเงิน	ระบุเหตุการณ์และผู้รับผิดชอบต่อการทุจริต
ความสัมพันธ์กับผู้อื่น	ไม่มองโลกในแง่ร้าย	ต้องมองในแง่ลบก่อนเสมอ
วิธีปฏิบัติงาน	ตรวจสอบจากข้อมูลทางการเงินที่น่าเชื่อถือได้	ข้อมูลทั้งภายในและภายนอกและอาจมีวิธีการสัมภาษณ์
หลักการทำงาน	ตามแนวทางการทำงานเยี่ยงผู้ประกอบการวิชาชีพ	พิสูจน์ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต

โครงสร้างระบบตรวจสอบ เจ้าพนักงานของรัฐ

AUDIT SYSTEM STRUCTURE (ASS)

การกระทำหรือพฤติกรรม	นิติกรรม/ สัญญา	ธุรกรรมการเงิน	การบัญชี
บุคคล/เจ้าหน้าที่รัฐ สถาบันการเงิน	นิติกรรมนำส่งสัย - นิติกรรมอำพราง - เจตนาลวง - ฯลฯ	ธุรกรรมนำส่งสัย - ฝากเงินสดจำนวนมาก - ได้เงินมาโดยไม่มีการประกอบ อาชีพ - ฯลฯ	การบันทึกบัญชีและเอกสาร ประกอบการบันทึกบัญชี
หน่วยงานของรัฐ	ภายใต้การบังคับของกฎหมาย	ภายใต้การบังคับของกฎหมาย	ภายใต้การบังคับของกฎหมาย
เอกชน/หน่วยงานเอกชน	ภายใต้กฎหมาย/เจตนาสุจริต	ภายใต้กฎหมาย/เป็นปกติทางธุรกิจ	ภายใต้กฎหมาย/เป็นปกติทาง ธุรกิจ

ประเภทของบัญชี

- สินทรัพย์ (Asset)/ทรัพย์สิน
- หนี้สิน (Liability)
- ทุน (ส่วนของเจ้าของ)(owners' Equity)
ความร่ำรวย/มั่งคั่ง ส่วนบุคคล
- รายได้ (Revenue)
- ค่าใช้จ่าย (Expense)

หลักพิจารณาเหตุอันควรสงสัย จากบัญชีฯ

สิ่งที่เป็นเบาะแสเพื่อการตรวจสอบ	ทรัพย์สิน/สินทรัพย์	หนี้สิน	ส่วนของเจ้าของ (ทุน)/ความมั่งคั่ง	รายได้/รายรับ/เงินได้	ค่าใช้จ่าย	ส่วนเกินรายได้ (กำไร)
<ol style="list-style-type: none"> พฤติกรรมบุคคล ข้อมูลส่วนบุคคล สถานะ หน้าที่ การกระทำ 	<ul style="list-style-type: none"> - สภาพคล่องสูง - ไม่มีสภาพคล่อง - ที่ก่อให้เกิดรายได้ - ที่ก่อให้เกิดรายจ่าย 	<ul style="list-style-type: none"> - ระยะสั้น - ไม่ระยะยาว - หนี้เงิน - หนี้รวม 	ความมั่งคั่งหรือฐานะทางการเงินที่แท้จริง	กระแสเงินสดรับหรือแหล่งที่มาของรายได้ทั้งหมด	กระแสเงินสดจ่ายหรือแหล่งใช้ไปซึ่งเงินสดหรือรายการเทียบเท่าเงินสด	<ul style="list-style-type: none"> - เงินออม - เงินลงทุน - มูลเหตุที่ทำให้เกิดความมั่งคั่ง

หลักการวิเคราะห์บุคคลที่มีความเสี่ยงที่จะทุจริต

พฤติกรรม/มูลเหตุจูงใจ	ฐานะทางการเงิน (ความมั่งคั่ง)	สภาพทางการเงิน (ความสามารถในการหารายได้)	วิเคราะห์รายได้/ค่าใช้จ่าย
นิยมความร่ำรวย ต้องการใช้เงิน มีช่องทาง / โอกาส คู้มค่า	ทรัพย์สินทั้งสิ้น ลบ หนี้สินทั้งสิ้น = ความมั่งคั่งร่ำรวย	ความฉลาดทางการเงิน	ความฉลาดรู้ทางการเงิน

การวิเคราะห์สภาพคล่องของบุคคล

ทรัพย์สิน	หนี้สิน	ส่วนของผู้ถือหุ้น(ทุน)/ความมั่งคั่งสุทธิ
<ul style="list-style-type: none"> - คล่อง - ไม่คล่อง - ก่อให้เกิดรายได้ - ค่อยๆเร็ว - ให้ - รับให้ - แลกเปลี่ยน - ซื้อขาย - แบ่งแยก 	<ul style="list-style-type: none"> - คล่อง สั้น - ไม่คล่อง ยาว - หนี้ลงทุน (หนี้รวม) - หนี้อุปโภค/บริโภค (หนี้เงิน) - มีหลักประกัน - ไม่มีหลักประกัน - เดี่ยว - ร่วม - วัตถุประสงค์ในการกู้ 	<p>เพิ่มขึ้น ↑</p> <p>ลดลง ↓</p>

ความรู้และทักษะที่จำเป็น สำหรับนักบัญชีสืบสวน/นักสืบสวนทางการเงิน

- ความรู้เกี่ยวกับการทุจริต (Fraud Knowledge)
- ทักษะการตรวจสอบ (Investigative Competency)
- ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย (Knowledge of Law)
- ความรู้เกี่ยวกับหลักฐาน (Roles of Evidence)
- ความรู้เกี่ยวกับธุรกิจ (Business Knowledge)
- ทักษะการติดต่อสื่อสาร (Communication Skill)
- ทักษะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT Skill)

ขั้นตอนการปฏิบัติงานของ นักบัญชีสืบสวน/นักสืบสวนทางการเงิน

การรับรู้ปัญหา (Problem Recognition) นักบัญชีสืบสวน
จะต้องพยายามที่จะตอบคำถามว่าปัญหาที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากอะไร จะหาสัญญาณ
นั้นด้วยตัวเองหรือจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น

นักบัญชีสืบสวน ต้องสามารถระบุได้ว่าการทุจริตเกิดขึ้นที่ไหนและเมื่อไร เคย
เกิดขึ้นหรือไม่ และใครเป็นผู้ต้องสงสัย โดยอาจทำการตรวจสอบจากแฟ้มประวัติการ
ทำงาน หรือฟังก์ชันที่มีการระบุตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบในงานนั้นๆ

ขั้นตอนการปฏิบัติงานของ นักบัญชีสืบสวน/นักสืบสวนทางการเงิน

การรวบรวมหลักฐาน (Evidence Collection)

หลักฐานที่น่าเชื่อถือได้

การรวบรวมจากการสืบสวนภูมิหลังของผู้ต้องสงสัย

หลักฐานที่มาจากพยานบุคคล

หลักฐานที่เป็นเอกสาร เป็นต้น

ขั้นตอนการปฏิบัติงานของ นักบัญชีสืบสวน/นักสืบสวนทางการเงิน

การประเมินหลักฐาน (Evidence Evaluation)

ประเมินว่ามีความเพียงพอและเหมาะสมหรือไม่ โดยพิจารณาจากปริมาณและความน่าเชื่อถือได้ ของหลักฐาน ที่สำคัญต้องเป็นหลักฐานที่กฎหมายยอมรับได้

ขั้นตอนการปฏิบัติงานของ นักบัญชีสืบสวน/นักสืบสวนทางการเงิน

การสรุปผลหรือการรายงานสิ่งที่สืบพบ (Repot Finding)

อาจทำได้หลายวิธี เช่น ทางวาจา หรือ โดยลายลักษณ์อักษร แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบถึงสถานการณ์และหลักฐานที่สืบพบ

รวมถึงสรุปผลการตรวจสอบที่ได้ตรวจพบ นอกจากนี้การรายงานอาจรวมถึงการเสนอแนะสำหรับการป้องกันการทุจริตที่อาจเกิดขึ้น และมาตรการที่อาจดำเนินการกับผู้ทุจริต เป็นต้น

การสืบสวนทางการเงิน (Financial Intelligence)

- ✓ คุณไม่สามารถเชื่อถือตัวเลขได้เสมอไป
- ✓ เจาะลึกเรื่องข้อสมมติ การประมาณการ และความเอนเอียง
- ✓ คุณต้องเพิ่มความฉลาดรู้ทางการเงิน

เงินสด

คือ พระราชาของทรัพย์สินทั้งหมด

- ✓ เงินสด คือ ตัวเลขเพื่อตรวจสอบสภาพความเป็นจริง
- ✓ เงินสด เชื่อมโยงกับสิ่งอื่นๆ อย่างไร
- ✓ ทำไมเงินสดจึงมีความสำคัญ
- ✓ อัตราส่วนสภาพคล่อง (เราสามารถชำระหนี้ของเราได้หรือไม่)

พวกเราคือ

นักฟังที่ดี นักค้นหา สืบหา ความผิดปกติ

(โดยใช้องค์ความรู้ฐานกว้าง ทางบัญชี/กฎหมาย/การวิเคราะห์ทางการเงิน)

ของความร้าย

ของทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้น

เป้าหมายของเราคือ

- ✓ ยึดทรัพย์ที่ร่ำรวยผิดปกติ/มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นมากผิดปกติ
ซึ่งแจ้งที่มาของทรัพย์สินนั้นไม่ได้ ไม่มีระบบฐานภาษีรองรับ
- ✓ ยึด/ริบ ทรัพย์ที่ได้จากการกระทำความผิด/ได้ทรัพย์มาโดยไม่สมควร
สืบเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่

คาถาป้องกันการทำทุจริต/ประพฤติมิชอบ

รู้สถานะ

คิดแยกแยะเรื่องผลประโยชน์

รู้หน้าที่

กฎ/ระเบียบ/ข้อบังคับ

มีความฉลาด

ทางการเงิน

THE END

